

«Potser sí, que sóc una senyora»

«Quan la gent em para pel carrer, em parla com si em conegués de tota la vida, com si fos la tieta, o la iaia, o una mare... crec que a mi no m'envegen, no em miren com una artista inaccessible. Sí, em sembla que m'estimen». I s'ha adonat, fa poc, que ja no podrà retirar-se: sempre serà la Mary Santpere.

Fúlvia Nicolàs

Diu que era lletja, catòlica i sentimental. Ara, prop dels setanta anys, Mary Santpere ja no ho és gens, de lletja: blanca i rossa, alta i forta, té uns ulls impressionants entre el blau i el verd que expressen alternativament la serenitat i la decisió d'una senyora forta, la paciència d'haver de repetir una i mil vegades les mateixes coses, i l'espurna d'orgull de qui ha estat aplaudit per milions de persones en quasi cinquanta anys de carrera. Catòlica i sentimental ho és encara, i molt. També és extraordinàriament amable; no deixa pregunta sense resposta. I té una dentadura perfecta, impecable.

—Sí, jo vaig ser la primera persona a Barcelona, potser a tot l'estat, que va portar un aparell d'aquests de corregir les dents, uns filferros que es veien bastant. Aleshores encara ningú no sabia que era això de l'ortodòncia, i me'n vaig haver de sentir de totes. «Mira si és lletja, pobreta, que li han posat murrió», em van dir un dia pel carrer. És clar, jo tenia tretze anys i ja feia un metre setanta-sis, pesava cinquanta quilos, era rossa i tenia els ulls verds... quan no es portava gens estar prim, ni ser alta, ni rossa...

—*El seu pare, l'actor Josep Santpere, que també era alt però molt guapo, ¿què en deia, d'això?*

—El meu pare em va fer veure que la bellesa no ho és tot, que la personalitat, el caràcter, la voluntat, són molt més importants, i queden per sempre.

DOMÈNEC I AMBERT

«Sempre m'ha estat fàcil fer riure i això és un do que no es pot desaprofitar».

Les dones guapes ja viuen mentalitzades, saben que fan sensació i quan entren a un lloc tothom les mira. Les que no ho són ho hem de fer d'una altra manera, amb intel·ligència i personalitat.

—*Vostè sempre en parla amb adoració, del seu pare.*

—Era un home molt avançat a la seva època, molt culte, i molt senzill, malgrat ser un mite, aquí a Catalunya... no era gens *pavero*, al contrari. Fixa't si anava endavant que, quan teníem set o vuit anys els meus germans i jo, ja ens va dir: «Mireu, jo sé que

l'home arribarà a la Lluna; jo no ho veuré, vosaltres, sí... però la Lluna està deshabitada, ¿sabeu?»... És una anècdota, només. Vull dir que ell sabia moltes coses, tenia una impremta, havia llegit molt..., i estudiant música. Era un home d'una gran humanitat. També la meua mare ho era, una bona actriu, i era bellíssima; jo no m'hi assemlo gens. I una gran mare: quan va venir la guerra i es van endur els meus dos germans amb la *quinta del biberón*, ja no va dormir més al seu llit. S'ajeia en qualsevol lloc... no volia dormir en un llit, deia, mentre els seus fills dormien a terra. Una gran dona, la meua mare. Però estava casada amb el meu pare, i ell era un home tan extraordinàriament brillant que per força l'havia d'enfosquir.

—*¿Com la van educar, a vostè?*

—De molt petita em van fer anar a les monges franciscanes, a la plaça de la Universitat.

Després, vaig anar a la Cultura de la Dona, un temps... A mi, m'agradaven més els treballs manuals que la cosa d'estudiar, malgrat que tenia una gran memòria.

—*¿Va ser amb el seu pare que va aprendre a fer teatre?*

—No, el teatre, ensenyar-me'n, ensenyar-me'n, no me n'ha ensenyat ningú. Com pots suposar, vaig créixer en un ambient teatral... però va ser la guerra el que em va decidir. A l'escola ja destacava, era la que feia riure les nenes, sempre, i cridava l'atenció per la meua estatura, pel meu caràcter més

Los RIBALTA Y LA PINTURA VALENCIANA DE SU TIEMPO

30 OCTUBRE / 30 NOVIEMBRE
SALÓ COLUMNARI DE LA LLOTJA

H O R A R I

MATÍ: 11 A 1.30 - VESPRADES: 6 A 9
DIUMENGES: NOMÉS DE MATÍ - DILLUNS: TANCAT

EXCMA. DIPUTACIO PROVINCIAL DE VALENCIA

dinàmic... el que passa sempre, sempre hi ha algú que destaca. Era jo.

—¿I com va ser, que va pujar a l'escenari?

—La guerra. Quan va venir la guerra, als meus pares els ho van incautar tot, i als meus germans els van enviar a la *quinta del biberón*. Al pare li passaven un sou de tres duros, i a les noies, doncs, ens van posar a treballar. Jo ja no he parat. Els primers papers eren això: entrava a l'escenari a donar una carta, o deia una frase... fins que un dia l'actriu que feia el tenorio amb el meu pare va marxar a França, i es van trobar que l'havien de suplir en vint-i-quatre hores. Jo em sabia el paper de memòria, sencer, així doncs vaig ser jo.

—¿Va ser aquest el primer paper amb cara i ulls?

—No, la primera va ser una obra d'Alfons Roure, que es deia *Mariano de la O*, on jo feia el paper d'una gitana. Imagina't, una gitana rossa, ¡amb un metre setanta-sis! Tot el que havia de dir era «Vull ballar, vull ballar...», i se m'havien de treure de sobre. Fins que un dia el públic va començar a cridar «¡Deixeu-la ballar, deixeu-la ballar!». Em van haver de deixar.

—¿Ho ha fet molt, això de cantar i ballar?

—Sí, molt. Jo tenia una veu molt bonica, fins que se'm va fer un nòdul i, en treure-me'l, em va tocar una corda vocal, i allà es va acabar. Mira que jo havia cantat àries d'òpera, de la *Butterfly*, la *Bohème*, la *Tosca*... M'agrada molt la música, molt. Ja des de petita. No vull semblar pedant, ¿eh? però diu que per fer-me callar, quan tenia cinc o sis anys, em feien callar posant-me al fonògraf música de Bach, i fins i tot em posava a plorar, tota quieta. Sí, Bach, i Beethoven, i Schumann, i Schubert, i Wagner... Les òperes, i les operetes, i les sarsueles, que me les sé totes. Sí que m'hauria agradat, conservar la veu que tenia i haver seguit cantant, però és clar, aleshores no hauria sigut la Santpere. I tampoc és que fos la Caballé, ¿eh? La Caballé, no l'era pas.

—¿Ja ho tenia decidit, que seria actriu còmica, o això va anar venint?

—No, no, ja ho tenia una mica... Ja et dic, sempre m'ha estat fàcil fer riure, i aquest és un do que no es pot desaproveïtar. Hi ha qui diu que ha estat el físic, sí, però jo crec que no és això... Hi ha hagut grans actrius còmiques, com la Loreto Prado, o la Guadalupe Muñoz Sampedro, o l'Amàlia Saura, que tenien molt d'èxit, i eren més aviat baixes, primetes... no tenien res a veure

DOMÈNEC UMBERT

«El personatge de Mary Santpere, no l'he fet mai encara, no ha sortit mai a l'escenari».

amb mi. Tot hi influeix, potser. Sobre-tot, el caràcter.

—Deu ser difícil imposar-li alguna cosa.

—Ja ho han intentat, ja. Sempre han volgut dir-me: «Fes això, fes allò, això no ho facis...», i sempre he fet el que m'ha semblat. Començant per casa, ja se sap que la família sempre és el crític més dur, els fills, o el marit, a vegades em deien: «Ai, mamà, això no ho diguis...», però jo ja tinc ull per saber el que he de fer i el que no.

—¿A vostè, no l'acompanyaven quan feia gires?

—No, mai. Jo vaig començar a treballar l'últim any de la guerra, a Barcelona. Després, de seguida, va morir el meu pare, i ben aviat em vaig casar. I he tingut la sort que el meu marit ha sigut un senyor i mai no m'ha acompanyat. Un senyor. Si l'he necessitat, l'he tingut sempre al meu costat, però no ha vingut a fer de marit, igual que els meus pares no van voler fer de «papàs» de l'artista. Al meu marit, al Francesc, quan li deia: «mira, m'han proposat això...», sempre em contestava: «Mary, tu, d'això, n'entens més que jo». Jo m'he fet la meua carrera, si.

—¿No li tenen por, els empresaris?

—No, els empresaris confien molt en mi. N'he tingut molt pocs: primer l'Iquino, que va ser el que em va dir: «Tu has de seguir per aquí», quan va morir el meu pare, i jo no pensava ja fer res més. Després, en Joaquim Gasa, amb qui he estat vint-i-tants anys treballant en teatres de revista, i que sempre ens deia, a l'Alady i a mi, que féssim el que volguéssim, perquè confiava en nosaltres. He estat també al Teatre Victòria, amb el senyor Balaguer, i a Madrid vaig fer circ amb l'empresa Feijoo-Castilla. A Amèrica, hi vaig anar amb en Lluís Amadori... He tingut la sort de tenir bons empresaris.

—I ha fet de tot: teatre, revista, cinema, televisió, circ, ràdio...

—De tot, menys tragèdia grega, que encara no n'he fet mai.

—¿Papers dramàtics, n'ha fet?

—Dramàtics del tot, no. Potser en alguna pel·lícula, això que en diuen un paper mitjà, una mica de tragicomèdia. M'agradaria poder fer un dramàtic, abans de retirar-me. Els còmics són sempre uns grans dramàtics. Mira Charlot. A totes les pel·lícules de Char-

lot jo ploro, sempre hi ha un moment sentimental. Però, clar, és més difícil fer riure que fer plorar, i els que tenim aquest do l'hem d'explotar.

—¿Que és molt sentimental, vostè?

—Sí, molt. ¿Com t'ho explicaria? És molt difícil fer-me plorar amb un mal material. M'he trencat la pelvis, la cadava, he sortit a treballar amb quaranta de febre... Això no m'afecta. Però m'afecta... no sé, que una criatura caigui i es faci mal, que algú em parli dels seus fills, les coses sentimentals.

—Veient-la actuar, sembla una persona molt forta.

—Sí, quan actuo, la gent pensa: «Aquesta, rai, que no té problemes, tot li va bé...». I no, al contrari. Sóc una dona molt conscient, sobretot de la casa, de la llar, del marit, dels fills... i bastant sencera. Mai no he fet ximpletes, no tinc vicis. Sóc molt normal: de tan normal, potser, fins i tot una mica anormal.

—¿Com és el personatge de Mary Santpere?

—No l'he fet, encara. O potser el faig ara, parlant seriosament amb tu. No ha sortit mai a l'escenari. A mi em vénen a buscar per fer coses còmiques, paròdies, *shows*... no per fer de Mary.

—¿Sempre és vostè qui decideix el que ha de fer sobre l'escenari?

—No ho decideixo. Em surt, sense adonar-me'n. Els artistes tenim una mena de radar que et fa saber el que pots fer i el que no, davant d'un públic determinat. Com pots suposar, jo tinc una sèrie d'acudits, historietes, cançons... i tan aviat com surto a l'escenari, ja sé quins puc i quins no puc representar. No sé, amb les coses «verdes», o amb segona intenció, doncs ja em faig una idea de si ho vol el públic, o si aquell públic concret busca una cosa més «blanca». Bé, verds, verds... això que en dirien: «Oh, escolta, ¡quins disbarats que diu!», això no ho he fet mai. Sempre he tocat temes una mica més picants que no pornogràfics, ¿eh? I de política res, ja saps que, d'això, no en parlo.

—¿No es deixa dirigir?

—Quan faig pel·lícules o teatre, sí. Sempre m'ha agradat canviar impressions sobre el meu personatge, comentar-ho... ara últimament, m'ha agradat molt treballar amb en Berlanga, amb qui vaig fer *Patrimoni nacional*, perquè ell hi pensa, en els actors, et dona ocasió perquè demostris el que portes dins.

—¿No ha pensat mai de formar la seva pròpia companyia?

—No, no ho he fet. Sé que podria, i que en sóc capaç, però no m'agrada manar. No va amb el meu caràcter

posar-me a dirigir, a dir a la gent el que pot fer i el que no.

—*Sempre ha fet personatges de caràcter, vostè.*

—No, al començament sempre feia papers de *chacha*, o de noies d'aquelles mig ximpls, una mica «fifis». Però, després, és clar, suposo que pel meu físic, he anat fent de sogra, d'àvia...

sembla una mica a l'anglès. Quan jo vaig arribar a Amèrica, i vaig dir que era actriu còmica, tothom em preguntava si era andalusa o madrilenya. Quan els explicava que no, que era catalana, no ho entenien gaire, perquè els catalans fora d'aquí tenim fama de seriosos, de treballadors... però no de còmics. I mira que hi ha hagut grans ac-

tot per als nens del sanatori. Sí, va ser molt i molt emocionant.

—*Per cert, ¿és autèntica, aquella anècdota que s'explica sobre el locutor Bobby Deglané i la rèplica que vostè li va donar a un atac sobre els catalans?*

—No, no ho és. Això, ho ha fet córrer gent que no volia que Deglané, un gran professional, triomfés aquí... i em van utilitzar a mi, una persona molt coneguda i estimada a Catalunya, perquè fes més efecte. Però és mentida.

—*¿És veritat, com va dir una revista del cor, que vostè ha decidit retirar-se?*

—Ho vaig dir al poc de morir el meu marit, sí. Però ara sé que no podré. El metge m'ha dit que em convé treballar, que treballant m'oblido de tot, que això fa passar la depressió... Crec que no podré retirar-me. Potser mai. I mira que fa anys que hi sóc, ¿eh? No tinc la medalla del treball, jo, però m'he passat ja quasi cinquanta anys al peu del canó.

—*¿I ha pogut mantenir una vida personal pròpia, allunyada de l'espectacle?*

—Sí, he tingut un marit fantàstic, un fill i una filla, i ara ja tinc sis néts. La família sempre ha estat molt amb mi. Quan vaig començar a sortir a l'estranger, que els fills eren una mica més grans, jo tenia el meu marit, al qual sempre havia agradat molt la casa, els nens anaven al col·legi, i això continuava sent una llar.

—*Potser no era fàcil, per a ell, Francesc Pigrau, aquesta situació...*

—Quan ens vam casar, ja en vam parlar. Jo li vaig dir: «Mira, Déu m'ha donat aquest do, i no el vull perdre». I hi va estar d'acord. Ell tenia la seva indústria, que no era metge, com han dit ara, que no sé d'on ho han tret, i ell feia les seves coses, jo feia les meves, i ens compenetràvem moltíssim. Ens passàvem el dia discutint, però era una discussió amistosa... no sé com dir-t'ho... una discussió que ha durat molts anys. Mira: si després de quaranta-set anys junts no t'ho has deixat, és que t'hi avens molt. Era dur per a tots dos; per a mi, quan m'absentava, perquè no tenia marit ni fills; per a ell, que jo me n'anés... però érem una família. I la casa sempre era plena de gent.

—*¿Li agrada, quan li diuen «senyora»?*

—M'ho han dit sovint, això, que malgrat que faig coses còmiques, no deixo mai de semblar... o potser sí que ho sóc... una senyora. Potser és perquè no m'he estripat mai. M'ho diuen, encara: «Se't veu sempre una senyora». I això m'agrada, sí. Una senyora. □

«Treballant m'oblido de tot. Crec que no podré retirar-me».

Quan el paper és bo, m'és igual fer una cosa que una altra, sempre que m'hi trobi. I abans de retirar-me'n, m'agradaria fer una tragicomèdia, sí. Fer riure i, en un moment donat, fer també entendre la gent, que se'ls posés el cor en un puny, que diuen els castellans.

—*Fora d'ací hi ha gent que imagina les dones catalanes com la Mary Santpere, amb el seu aspecte i caràcter.*

—Sí que hi ha moltes dones altes, aquí, i fortes... però també són tòpics, tot plegat. Això de ser el prototip de la dona catalana... potser tan altes no ho són, ¿oi? Ha, ha.

—*¿Ha actuat mai en català?*

—No, bé, quasi sempre en castellà, però quan actuo aquí, ho faig molt bilingüe, ¿saps? I, quan estic fora, és clar, en castellà... però de vegades ¡paf!, deixo anar alguna catalanada.

—*I l'accent amb què parla, tan exagerat, ¿és el seu?*

—No, si quiero no tengo ningún acento especial, pero cuando quiero hacer alguna cosa cómica lo exagero un poco más.

—*Forma part del personatge, doncs.*

—Dona, en Cantinflas ens fa gràcia, també, ¡perquè parla en mexicà! Els accents també fan gràcia...

—*¿Es pot parlar d'un humor català?*

—Sí, sí. L'humor català potser s'as-

tors còmics catalans. Mira en Joan Capri, indiscutiblement el més gran actor còmic que tenim avui dia. Tan seriós, que mai no riu... I amb aquesta gràcia, una gràcia seriosa. L'Alady, que era valencià però sempre va treballar aquí, també era molt bo, tenia aquesta vis còmica, sabia improvisar, sortir a la passarel·la, era instintiu. ¡I molts! ¡tants altres! Ara també hi ha grups molt bons, com El Tricicle, que m'agrada molt, o Dagoll-Dagom, Els Comediants... és un teatre molt diferent al que es feia abans, més natural, més de *gags*, també... No es pot comparar. Puja molta gent molt bona, i hi ha grans còmics catalans que treballen pertot arreu, com el Pedro Ruiz...

—*¿Sap que a València encara molta gent recorda el treball que va fer allí quan la riuada del 57?*

—Ah, va ser una cosa molt bonica. Quan vam arribar-hi, estava tot allò desolat. Al Sanatori de la Malva-rosa, de nens, l'aigua ho havia podrit tot: els matalassos, la roba... tot fet malbé. Aleshores, vaig fer un programa de ràdio que es deia «La curiosidad tiene un precio». Era de cara al públic, i la gent podia venir a preguntar-me el que volgués a canvi d'un donatiu. Amb el que se'n va treure es va poder comprar de